

Αγοραία ή ωφέλεια παιδεία;

**Μαρία Αντωνίου, Φιλολόγος, Λύκειο Αγίου Γεωργίου Λακατάμειας,
Ευφροσύνη Νικηφόρου, Φιλολόγος, Λύκειο Παλιομετόχου Μ.Κουτσόφτα-
Α.Παναγίδα**

Εισαγωγική ομιλία καθηγητριών

«Εκλεκτοί σύνεδροι,

Ο πρώτος στόχος της φετινής σχολικής χρονιάς, όπως τέθηκε από το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού της Κύπρου, είναι «Το σχολείο μας – Ένα εργαστήριο ανάπτυξης κριτικής σκέψης, δημιουργικότητας και συνεργασίας». Μέσα στα πλαίσια αυτού του στόχου εργαστήκαμε. Κάθε ευκαιρία που δίνουμε στα παιδιά για δημιουργική δράση, αυτόνομη διερεύνηση και ανάπτυξη της κριτικής σκέψης, αναντίρρητα αυξάνει την έφεσή τους για μάθηση. Όταν τον περασμένο Οκτώβρη παρακολουθήσαμε το ΙΣΤ' Συμπόσιο Αρχαίας Κυπριακής Γραμματείας για «Το Ανθολόγιο Αρχαίας Κυπριακής Γραμματείας στη Μέση Εκπαίδευση», η συνάδερφός μου κι εγώ σκεφτήκαμε ότι ήταν μία καλή ευκαιρία για ανάπτυξη της κριτικής σκέψης και δημιουργικότητας των παιδιών αλλά και προώθησης της συνεργασίας, όχι μόνο μεταξύ τους αλλά και με μαθητές άλλων σχολείων. Έτσι, μελετώντας το Ανθολόγιο, καταλήξαμε στα αποσπάσματα Β51, Β54 και Β55, που εξυπηρετούσαν διάφορους στόχους: εξάσκηση στη Θεματογραφία των Αρχαίων Ελληνικών της Γ' Λυκείου, σύγκριση με τον Πρωταγόρα του Πλάτωνα, διαθεματική προσέγγιση του θέματος της Παιδείας, συνδέοντας τα αποσπάσματα του Ανθολογίου της Αρχαίας Κυπριακής Γραμματείας με τα Νέα Ελληνικά της Γ' Λυκείου και, τέλος, η διαχρονική αναγνώριση της έννοιας της αρετής.

Αρχικά, δόθηκαν τα αποσπάσματα του Ανθολογίου στους μαθητές κατεύθυνσης Αρχαίων Ελληνικών της Γ' Λυκείου, οι οποίοι με τη βοήθεια Λεξικού, προσπάθησαν να μεταφέρουν στα νέα ελληνικά το κείμενο. Τα παιδιά έμειναν έκπληκτα από τις πληροφορίες που κατάφεραν να εκμαιεύσουν από το πρωτότυπο κείμενο. Στη συνέχεια, τα αποσπάσματα δόθηκαν μεταφρασμένα στους μαθητές και σε ομαδική συνεργασία μαθητών των δύο σχολείων ακολούθησε η εμβάθυνση στο θέμα, με διερεύνηση των πληροφοριών.

Επιδιώκοντας την όσο το δυνατό μεγαλύτερη εμπλοκή μαθητών σ' αυτή τη διαθεματική έρευνα, δόθηκαν στους μαθητές και άλλα αποσπάσματα που αφορούσαν στη ζωή του Ζήνωνα (B49, B78) και ενθαρρύνθηκαν να μελετήσουν περισσότερο για τον βίο και τη φιλοσοφία του και να γίνει σύγκριση με τον Σωκράτη. Τα παιδιά, παρά την πίεση του χρόνου που αντιμετωπίζουν ως μαθητές Γ' Λυκείου, όχι μόνο ανταποκρίθηκαν πρόθυμα στην έρευνα και την εργασία, αλλά πρότειναν μελοποίηση και δραματοποίηση των σχετικών αποσπασμάτων. Ειδικά στη μελοποίηση εμείς απλά υπήρξαμε εμπνευστές και καθοδηγητές τους. Αξίζει να σημειωθεί πως τα παιδιά δούλεψαν με ενθουσιασμό, ομαδικό πνεύμα και πραγματικό ενδιαφέρον. Είμαστε βέβαιοι ότι από τη συνεργασία αυτή έχουν αποκομίσει πολλά. Θεωρούμε ότι η μελέτη και η συνεργασία μεταξύ δύο Λυκείων και μεταξύ μαθητών υπήρξε το μεγάλο μας κέρδος.

Ο λόγος όμως τώρα ανήκει στους μαθητές μας. Απολαύστε τους.»

Ακολούθησε δραματοποίηση (πέντε λεπτά) από:

- Αργυρώ Αγκαστινιώτη, Γ7 (Λύκειο Παλιομετόχου Μ. Κουτσόφτα-Α. Παναγίδη)
- Μαρία Χατζηχριστοδούλου, Γ7 (Λύκειο Παλιομετόχου Μ. Κουτσόφτα-Α. Παναγίδη)
- Σωτήρης Χριστοφή, Γ8 (Λύκειο Αγίου Γεωργίου Λακατάμειας)

Τους διαλόγους του θεατρικού έγραψε η **Ευφροσύνη Νικηφόρου**, Φιλολογος από το Λύκειο Παλιομετόχου Μ. Κουτσόφτα – Α. Παναγίδη (υπόθεση: ένας νέος συνομιλεί με τις προσωποποιημένες έννοιες της Αγοραίας και της Ωφέλειας Παιδείας):

Θεατρικό Δρώμενο

Νέος: Αχ! Πόσο μεγάλες είναι οι νύχτες, ατελείωτες;

Δεν μπορώ ο δύστυχος να κοιμηθώ;

Μέρες τώρα πνίγεται η σκέψη μου
και την ψυχή μου πλημμυρίζει.

Με τρώνε έγνοιες πολλαπλές

ποια τάχα είναι η κατάλληλη παιδεία

έτσι που την φορτώσανε με τίτλους και πτυχία;

Άλλοι την είπανε ωραία κι άλλοι ανθρώπινη

Άλλοι τη θέλουν δημοκράτισσα κι άλλη χρήσιμη κι ωφέλιμη,

Άλλοι την κάναν αγοραία;;

και πώς ο δύσμοιρος να το ξεκαθαρίσω

ποια είναι η σπουδαιότερη;

Άραγε πάλι για τη μάθηση να 'χεις έμφυτη κλίση;

Ή μήπως αν είμαι επιμελής

και πρόθυμα μαθαίνεις

κι όταν το παραδάκι σου απιθώσεις

το βιος σου θα αυγαταίνεις;;

Είναι άραγε καλότυχος ο άνθρωπος που παιδεύεται

ή αυτός που εκπαιδεύεται;;

Πρέπει το μυαλό να ξεσκουριάζει

τα δίκαια απ' τ' άδικα και τα σοφά από τα χαζά ή μήπως

θα πρέπει να κινάει σ' ό,τι ευχάριστο του μέλλει στη ζωή
χωρίς τα πάντα να εξετάζει;;
Πώς θα μπορέσω το λοιπόν να μάθω;;

Ωφέλεια Παιδεία:

Γειά σου νεαρέ, γλυκιέ και προβληματισμένε!!
Τα λόγια σου απ' ώρα αφουγκραζόμουν.
Το δίλημμα σου κατανοητό, σ' αυτόν τον κόσμο τον συγχυστικό!!

Νέος: Μα ποια στα αλήθεια είσαι γλυκύτετη μορφή;

Ωφέλεια: Εγώ είμαι εκείνη που υψώνω πύργους ξακουστούς,
Όχι με πέτρινους λίθους και μαρμαρένιους σκαλιστούς
Αλλά σοφίας μεστούς! Είμαι αυτή που στεφάνια απιθώνω
όχι σε καλογεμισμένα κεφάλια, αλλά επάνω στα καλοφτιαγμένα.
Σ' αυτά που έχουν σύνεση και φρονιμάδα
Είμαι αυτή που το άτομο μαθαίνω να πειθαρχεί, όχι από φόβο ή
σοβαρότητα
Αλλά πρωτίστως από σεμνότητα.
Αν είσαι και συ φρόνιμος εμέ θα ακολουθήσεις
Γιατί ευτυχής θα είσαι ανάμεσα στους άλλους
Θα έχεις μνήμη θωρακισμένη και θα 'σαι λεπτολόγος
Ούτε από κρύο θα υποφέρεις αλλά κι ούτε φαγητό θα θέλεις συνεχώς
Και την κραιπάλη θα αποφεύγεις
Τα μεθύσια κι όλες τις άλλες ανοησίες
Θα νικάς στην πράξη και στη σκέψη
Μα και στης γλώσσας τις φιλονικίες δεν θα τραβιέσαι
για μικρά πράγματα, τιποτένια κι αντιλογικά
Το κάθε αισχρό θα τα απορρίπτεις και το καλό θα ακολουθείς

Δίκαιος στον δρόμο θα βαδίζεις, ευγενικός, υπεύθυνος και ικανός.
Σε έκφυλες πράξεις θα είσαι απών!!
Ακολουθή με και δεν θα χάσεις!! Στεφάνους τιμής κι δόξης θα
απολάβεις!!

Αγοραία: (Ακούγονται γέλια)

Σου τάζει στεφάνους όμορφους αυτή η κακοτράχαλη
κι αναιμική, η κιτριλιάρα!!
Αδελφούλα δεν τα πες καλά, στον νεαρό.
Εξήγησε στ' αγόρι ότι αγκάθινο είναι το στεφάνι σου
κι ο δρόμος σου ολισθαίνει!!
Άκουσε μικρέ, γλυκέ μου νεαρούλη,
αν ζηλευτή απ' όλους θέλεις να είναι η ζωή σου
μάθε ότι μαζί με μένα αυτήν θα αποκτήσεις.
Γιατί εγώ είμαι αυτή που βρίσκω καινούργιες γνώμες, τις κάνω μόδες
Έτσι που χρήσιμα κι ωφέλιμα τα πάντα να σου δίνουν
Όνομα στη κοινωνία θες να βγάλεις
Τα χρέη σου να γλιτώνεις
Θρασύς και τολμηρός κι ετοιμόλογος μαζί μου πετυχαίνεις.
Αν με έχεις συντροφιά τις ορμές σου θα γλεντάς,
Ντροπή κι οργή τίποτα απ' αυτά δεν θα αποθαρρήσεις
Όλοι θα τρέχουν να σε κουβεντιάσουν κι αντάξιες του μυαλού σου
συμβουλές θα σου γυρεύουν
Μάθε λοιπόν κι ετούτο
Πως αν το παραδάκι σου μου αφιερώσεις τίτλους βαριούς θα σου
αποδώσω
Πύργους μαρμαρίνους θα σου υψώσω
κι εκεί διαφεντευτής θα εξασκείς ό,τι η ψυχούλα σου ποθεί!
Εκεί θα κάθεται κι αφού εγώ τη σκέψη σου θα σου τροχίσω,

έτσι να μηχανεύεσαι ενάντια στους νόμους,
αφού κι αυτό το δίκαιο τυφλό ορίζεται
ποτέ σου μη χαρίζεσαι!!
Έλα μαζί μου, θα είσαι παραγωγικός, ειδήμονας κι εφευρετικός.
Πλούσιος και γνωστικός!!

Νέος: Ωιμέ! Τρομάζω ο δυστυχής!

Στ' αλήθεια με μπερδέψατε;
Κι οι δύο σας καλούτσικες μου φαίνεστε;

Αγοραία: Σε περιμένω μην αργείς. Ακολούθησε, δεν θα χαθείς

Ωφέλεια: Τα λόγια σου κράτα στο μυαλό. Ενάρετος κι ευδαίμονας αν θέλεις να γενείς!

Ομιλία μαθητών:

«Κύριες και κύριοι,

Η ομάδα μας επιχείρησε να συνεξετάσει τα αποσπάσματα Β51, 52, 54 και 55 που αναφέρονται στον Ζήνωνα με τα κεφ. Γ'- Ι' του Πρωταγόρα. Επιχειρήθηκε όχι μόνο η διερεύνηση της παραλληλίας των θέσεων των δύο αρχαίων φιλοσόφων, αλλά και της αξίας ορισμένων θέσεών τους στον σύγχρονο κόσμο. Κρίναμε, ωστόσο, σκόπιμο να κάνουμε μια σύντομη αναφορά στο περιεχόμενο των υπό διερεύνηση κειμένων.

Έτσι, στα αποσπάσματα που αναφέρονται στον Ζήνωνα παρακολουθούμε, πέρα από την εκτίμηση και τις τιμές που απέδιδαν στο πρόσωπό του οι Αθηναίοι, την πρόσκληση από τον βασιλιά της Μακεδονίας Αντίγονο, για να γίνει παιδευτής όχι μόνο του ίδιου αλλά και των Μακεδόνων. Εξαίρεται ο λόγος, η παιδεία και η τέλεια ευδαιμονία στην οποία υπερτερεί ο

Ζήνωνας. Αυτός που ορέγεται τη φιλοσοφία, είναι φύση ευγενική, ασκείται στο μέτρο και εύκολα φθάνει στην απόκτηση της αρετής. Η έξη, δηλ. η μεθοδικότητα, ωστόσο υπογραμμίζεται ως η μέγιστη αξία για την απόκτηση της γνώσης και της αρετής.

Στα κεφάλαια Γ'– Γ' παρακολουθούμε αρχικά τον εωθινό προδιάλογο Σωκράτη και νεαρού Ιπποκράτη. Πρόθεση του νεαρού Ιπποκράτη είναι να φοιτήσει κοντά στον Πρωταγόρα, περίφημο σοφιστή, με σκοπό την πλατύτερη μόρφωση. Βέβαια, η σωκρατική διαλεκτική αναγκάζει τον νεαρό να ομολογήσει ότι δεν γνωρίζει το πραγματικό περιεχόμενο της έννοιας σοφιστής, ενώ παράλληλα του επισημαίνονται και οι κίνδυνοι από την ακρόαση των σοφιστών. Ωστόσο, η ώρα έχει περάσει και ο Σωκράτης με τον Ιπποκράτη επισκέπτονται στο σπίτι του Καλλία τον φιλοξενούμενο Πρωταγόρα, γίνονται οι απαραίτητες συστάσεις και ο Σωκράτης εξηγώντας στον Πρωταγόρα τον σκοπό της επίσκεψής του λέει ότι ο νεαρός επιθυμεί να γίνει «ἐλλόγιμος ἐν τῇ πόλει» και πιστεύει ότι ο πόθος του θα πραγματοποιηθεί, αν γίνει μαθητής του περίφημου σοφιστή. Ο Πρωταγόρας, πλέκει το εγκώμιο της σοφιστικής τέχνης και στη συνέχεια συγκροτεί συνέδριο δηλώνοντας ότι θα διδάξει στον Ιπποκράτη την πολιτική αρετή. Ο Σωκράτης, εκφράζει τις αμφιβολίες του, αν η πολιτική αρετή είναι διδακτέ και με τα επιχειρήματά του υποστηρίζει ότι η πολιτική αρετή είναι έμφυτη.

Πρώτιστη κοινή συνισταμένη και των δύο αποσπασμάτων είναι ο ενθουσιασμός, η αγάπη και η στροφή των νέων ανθρώπων προς τη φιλομάθεια. Τόσο ο Ιπποκράτης όσο κι ο Αντίγονος ζητούν διακαώς να μορφωθούν, με απώτερο σκοπό την ιδιωτική, αλλά και συνάμα την κοινωνική επιφάνεια. Το ζητούμενο μορφωτικό αγαθό, λοιπόν, καθίσταται η Παιδεία. Μια παιδεία που θα εξασφαλίσει στο άτομο, όχι μόνο την αρμονία και την ισόρροπη καλλιέργεια στην τρισυπόστατη ανθρώπινη οντότητα (νους-πνεύμα, ψυχή, σώμα), αλλά και την κοινωνική πρόοδο, την αποδοχή από τους άλλους. Έτσι, η παιδεία, η οποία στηρίζεται στον λόγο γίνεται το ισχυρότερο μέσο άσκησης της εξουσίας, δηλαδή

αποτελεί το κύριο όργανο της πολιτικής. Μέσω του λόγου αντιπαρατίθενται διαφορετικές απόψεις που εκφράζονται δημόσια. Συνεπώς, λόγος και πολιτική είναι αμφίδρομες και αλληλοεξαρτώμενες έννοιες, έτσι που ο λόγος της παιδείας να μετουσιώνεται και να αποκτά πολιτιστική σημασία μέσα από την πολιτική. Συνοψίζοντας, θα λέγαμε αυτό που ακριβώς επιζητεί τόσο ο Αντίγονος όσο κι ο Ιπποκράτης στα δύο αποσπάσματα: την ανάγκη να προπορεύονται στον λόγο, στην παιδεία και στην τέλεια ευδαιμονία.

Στον Πλατωνικό διάλογο του Πρωταγόρα, κεντρικά θέματα είναι ουσιαστικά δύο: αφενός, ποια είναι η φύση της αρετής, αφετέρου ποιος μπορεί να τη διδάξει και κατά πόσον είναι ικανοί οι σοφιστές να αναλάβουν μια τέτοια υποχρέωση. Στην ουσία, όμως, οι δύο συνομιλητές δεν αντιπαραθέτουν μόνο τις απόψεις τους για τη φύση της αρετής αλλά και τις μεθόδους, που χρησιμοποιεί ο καθένας στην προσπάθειά του να προσεγγίσει την αλήθεια. Κι επειδή, εδώ είχαμε να ασχοληθούμε όχι απλώς με το πληροφοριακό υλικό, που αντλούμε μέσα από τα αποσπάσματα, αλλά να στηριχτούμε πρωτίστως και στο ότι κι οι δύο στοχαστές είναι φορείς και εκφραστές ιδεών, διερευνήσαμε τις ιδεολογικές και πολιτιστικο-κοινωνικές ανακατατάξεις που επέβαλλαν αυτή τη στροφή προς την παιδεία.

Αρχικά, η εκπαίδευση που έπαιρνε ένας νέος Αθηναίος μέχρι το πρώτο μισό του 5^{ου} αιώνα π.Χ. ήταν στοιχειώδης και προκαταρτική. Στην Αθήνα δεν υπήρχε ανώτερη διδασκαλία. Στο β' μισό του 5^{ου} π.Χ. αιώνα έχουμε σπουδαίες μεταρρυθμίσεις στην εκπαίδευση χάρη στους σοφιστές. Αρχικά, η λέξη σοφιστής δεν ήταν φορτισμένη με αρνητική σημασία, αντιθέτως σήμαινε τον ικανό και σοφό άνθρωπο, που ήταν ικανός να μεταδίδει γνώσεις αλλά ταυτόχρονα και τον τρόπο συμπεριφοράς. Οι επιδείξεις γνώσεων που έκαναν, προσέλκυαν μαθητές, που ενίοτε τους ακολουθούσαν στις περιοδείες τους. Οι σοφιστές είναι πάνω από όλα εκπαιδευτές και δίδασκαν με το γενικό όνομα «φιλοσοφία» όλες τις γνώσεις της εποχής εκείνης, που δεν τις μάθαιναν τότε ούτε από τους γραμματιστές ούτε κι από τους κιθαριστές. Οι σοφιστές δίδασκαν τη γεωμετρία, τη φυσική, την

αστρονομία, την ιατρική, τις τέχνες και προπαντός τη ρητορική και τη φιλοσοφία, με τη στενή σημασία του όρου. Κοινός σκοπός ήταν να μορφώσουν ανθρώπους ανώτερους, ενάρετους, σοφούς και ικανούς οδηγούς του λαού, πολιτικούς, με ένα λόγο τους εκλεκτούς κάθε πόλης. Ισχυρίζονταν, λοιπόν, πως η αρετή μπορεί να διδαχθεί· η αρετή η οποία δεν αναφερόταν με την ηθική της χροιά. Η έννοια της αρετής συμπεριλάμβανε το σύνολο εκείνων των ικανοτήτων που κάνουν τον εξαιρετικό άνθρωπο να διαπρέπει ανάμεσα στους άλλους και τον κάνουν δραστήριο και διάσημο. Πολλοί Αθηναίοι επιθυμούσαν περισσότερο από κάθε τι να αποκτήσουν αυτή τη γνώση, να αποκτήσουν την αρετή. Αλήθεια πόσο επίκαιρη εξακολουθεί να είναι στις μέρες μας η επιθυμία αυτή των νέων! Νέοι με όνειρα για ένα δραστήριο και δημιουργικό μέλλον, που στρέφονται προς την ανώτερη κι ανώτατη μόρφωση, πιστεύοντας ότι θα ενισχύσουν τις ικανότητές τους, που θα διαπρέψουν και θα ξεχωρίσουν στον κοινωνικό στίβο. Αλλά και οι εκάστοτε εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις –ως άλλο σοφιστικό κίνημα– δεν προσβλέπουν αλήθεια στην ευρυμάθεια και στην εμβρίθεια των γνωστικών αντικειμένων;

Βέβαια, οι φιλοδοξίες των σοφιστών ήταν μεγάλες και γι' αυτό έδωσαν λαβή για κριτική και για σκληρή ειρωνεία από τον Σωκράτη και τον Πλάτωνα. Χλευάζονταν από τον περισσότερο κόσμο για τη φιλοχρηματία τους, την επιτηδευμένη εμφάνιση και γενικά την πολυτέλειά τους. Ήταν ωφελμιστές κι ενδιαφέρονταν για το πρακτικό αποτέλεσμα. Αλήθεια και πάλι! Οι νέοι σήμερα δεν προστρέχουν σε επώνυμους εκπαιδευτές, σε φημισμένα φροντιστήρια, παραθέτουν το χρήμα, αποβλέποντας στην εισαγωγή τους σε πανεπιστήμια κύρους, επώνυμα, για να εξασφαλίσουν την πολυπόθητη κοινωνική επιφάνεια; Δεν έχει εξάλλου μετατραπεί κι ο ρόλος του σχολείου σε ωφελμιστικό, χρησιμοθηρικό; Δεν έχει, αλήθεια, κι η παιδεία μπει σε ένα αγοραίο σύστημα, που άλλα υπόσχεται, άλλα προδιαγράφονται στα περίφημα αναλυτικά προγράμματα σπουδών και άλλα προσφέρονται; Πώς και πόσο ελέγχεται η ποιότητα των εκπαιδευτών της παρεχόμενης παιδείας;

Αλλά κι η θέση του Ζήνωνα στην υπό εξέταση επιστολή συνοδοιπορεί με το πάγιο αίτημα: στροφή προς την **ωφέλεια παιδεία**, την αληθινή που χαλυβδώνει τον χαρακτήρα και τον στρέφει προς την αρετή. Όχι στην ωφελιμιστική που τείνει να είναι **αγοραία**. Μια παιδεία που βασίζεται στη μεθοδικότητα, στην *έξιν* της πραγματικής γνώσης και όχι της ψευδούς. Η στροφή προς τη φιλοσοφία αποδεικνύει την φυσική ευγένεια και αν αυτό επιτευχθεί με την καθοδήγηση ενός φωτισμένου δασκάλου, τότε επιτυγχάνεται η τέλεια ευδαιμονία. Αυτή, αγαπητοί σύνεδροι, είναι η απάντηση του Ζήνωνα σε ένα ηγέτη εποχής, ο οποίος δεν ενδιαφέρεται μόνο για την προσωπική του δόξα του, αλλά και για την ωφέλεια παιδεία που θα αποτελέσει πηγή προόδου για το άτομό του αλλά και τους υπηκόους του. «Γιατί αυτός που παιδεύει τον άρχοντα της Μακεδονίας και τον καθοδηγεί στην αρετή, είναι φανερό ότι προετοιμάζει και τους υπηκόους του, να γίνουν άξιοι άνδρες» (B51). Με πόση διαύγεια και καθαρότητα στα αλήθεια είναι διατυπωμένες αυτές οι θέσεις!!!

Κι αναρωτιόμαστε πραγματικά πόσοι ηγέτες σήμερα ενδιαφέρονται να παιδευτούν οι ίδιοι και κατ' επέκτασιν να καθοδηγήσουν και τον λαό τους στην αρετή; Αναρωτιόμαστε, αν όλες τελικά οι εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις γίνονται στον βωμό της ωφέλειας παιδείας μόνο κατ' όνομα, ενώ πίσω από τη βιτρίνα κρύβονται πολιτικοί σχεδιασμοί για ικανοποίηση αλλότριων και αλλοτριωτικών συμφερόντων που τελικά παραπέμπουν στη διαστροφή των ηθών, έτσι όπως σοφά μας το κατέθεσαν οι ευκλειείς μας πρόγονοι. Και ποιο άραγε να είναι το ψυχικό τίμημα όλης αυτής της πνευματικής διελκυστίνδας, που μονίμως κερδίζεται μονότερμα; Κι εδώ πάλι το μυαλό συνειρμικά θυμάται κι αναλογίζεται εκείνη τη σωκρατική υπόδειξη προς τον Ιπποκράτη, ότι στα τρόφιμα μπορείς να εξετάσεις την ωφελιμότητά τους ή τη βλαπτικότητά τους, αν προηγουμένως τα τοποθετήσεις σε κάποιο δοχείο, την πνευματική τροφή όμως τη βάζεις κατευθείαν στην ψυχή. Πραγματικά, έτσι που σήμερα οι φορείς της παιδείας δεν είναι μόνο τα σχολεία και τα πανεπιστήμια αλλά και σωρεία άλλοι, πόσα και πόσα βλαπτικά μαθήματα παίρνει η ψυχή; Πόσο δυνατότερη

και ισχυρότερη πρέπει να είναι σήμερα η στροφή προς την αρετή; Παραφράζοντας τον Καβάφη μόνο «**αν μὲν' η σκέψις μας υψηλή, αν εκλεκτή συγκίνησις το πνεύμα και το σώμα μας αγγίζει**», μπορούμε να ξεφύγουμε από «τους Λαιστρυγόνας και τους Κύκλωπας» που καραδοκούν.

Συνοψίζοντας, θέλουμε να αποσαφηνίσουμε λίγο τους κοινούς άξονες που διατρέχουν τα δύο κείμενα, έτσι ώστε η πιθανή σύγχυση από τη συχνή εναλλαγή ανάμεσα στους δύο στοχαστές να μην οδηγήσει σε μια γενικόλογη θεώρηση. Επισημάναμε τις εξής ομοιότητες:

- Βασική επιδίωξη η μαθητεία σε επώνυμους διδασκάλους. Δύο άτομα που εκπροσωπούν ο καθένας ξεχωριστές κοινωνικές ομάδες ενδιαφέρονται για πλατύτερη μόρφωση. Ο Ιπποκράτης, εκπροσωπεί τους νέους της Αθήνας, τους εκλεκτούς που στρέφονται προς τις καθαρά πνευματικές σπουδές, που θέλουν την «εὐβουλία περί τῶν οικείων καί περί τῶν τῆς πόλεως». Ο **Αντίγονος**, είναι ο βασιλιάς της Μακεδονίας, ο οποίος εκπροσωπεί τους ηγέτες που ενδιαφέρονται όχι μόνο για τη δόξα, αλλά επιδιώκουν να κάνουν κτήμα τους τον λόγο, την παιδεία και την τέλεια ευδαιμονία. Ηγέτες-πρότυπα, καθοδηγητές που σκέφτονται όχι μόνο το ατομικό αλλά και το συλλογικό συμφέρον, αφού πιστεύουν ότι με την απόκτηση αυτών θα προετοιμάσουν τους υπηκόους τους να είναι άξιοι άνδρες.
- Οι σοφιστές αποτέλεσαν την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση της εποχής και ο Ζήνωνας, επηρεασμένος από τη σωκρατική διδασκαλία, επιμένει στην ωφέλεια παιδεία. Επιδιώκεται η γνώση που οδηγεί στην αρετή, η δε αρετή επιφέρει ευδαιμονία «εὐροια βίου».
- Βάσει των συλλογισμών του Σωκράτη και του Ζήωνα και επιχειρώντας τον παραλληλισμό, καταλήξαμε στα εξής συμπεράσματα για το τι είναι αγοραία και τι ωφέλεια παιδεία:

Ωφέλεια παιδεία

- Φιλοσοφία

Αγοραία παιδεία

- Φιλοχρηματία

• Ευγένεια	Ηδονή
• Άσκηση με μέτρο	Εκθήλυνση των ψυχών των νέων
• Ευδαιμονία	Διαστροφή των ηθών
• Αληθινή γνώση	Ψευδής γνώση
• Τείνει στην αρετή (ανθρωπιστική)	Ωφελμιστική Χρησιμοθηρική

- Τέλος, ένας μικρός προβληματισμός, ο οποίος πηγάζει αβίαστα. Η **Ωφέλεια** παιδεία συνίσταται:

- ✓ στον ανθρωπισμό των σοφιστών,
- ✓ στην αυτογνωσία του Σωκράτη,
- ✓ στην καλλιέργεια των αρετών (δικαιοσύνη, σοφία, ανδρεία, σωφροσύνη), έτσι όπως καθορίζει ο Πλάτωνας,
- ✓ όχι στην εγκύκλιο παιδεία, αλλά στην παιδεία που οδηγεί στο αγαθό που είναι ταυτόσημο με την ευδαιμονία των πολιτών.

Πραγματικά, απ' αυτές τις μεγάλες προσωπικότητες, εκπηγάζουν αξίες σταθερές και αναλλοίωτες στον χρόνο, αφού αυτές οι πορείες που χάραξαν αποτελούν σταθερούς άξονες κάθε εκπαιδευτικού συστήματος. Αξίες που ζωντανεύουν και μπορούν να αποτελέσουν τη δική μας μελωδία.»

Συντελεστές:

Λύκειο Αγίου Γεωργίου Λακατάμειας

Λύκειο

Παλιομετόχου _____ Μ.

Κουτσόφτα – Α. Παναγίδη

Μαρία Αντωνίου, Φιλολόγος
Φιλολόγος

Ευφροσύνη

Νικηφόρου,

Μαρίζα Καϊλή, Γ7

Αναστασία Χατζηγιωνά, Γ7

Ανδρονίκη Ονησιφόρου, Γ8

Σωτήρης Χριστοφή, Γ8

Αργυρώ Αγκαστινιώτη, Γ7

Σταυρούλα Γεωργίου, Γ7

Άννα Μιτίδου, Γ7

Αργυρώ Μιχαήλ, Γ7

Έλενα Παναγή, Γ7

Κυριακή Παναγιώτου, Γ7

Μαρία Χατζηχριστοδούλου,

Γ7

Ακολούθησε η μελοποίηση του αποσπάσματος B51:

«Ἀποδέχομαί σου τὴν φιλομάθειαν καθόσον τῆς ἀληθινῆς καί εἰς ὄνησιν τεινούσης, ἀλλ' οὐχί τῆς δημώδους καί εἰς διαστροφὴν ἠθῶν ἀντέχη παιδείας.»

*(Ανθολόγιο Αρχαίας Κυπριακής Γραμματείας στη Μέση Εκπαίδευση B51)
Ζήνων*

[=Επιδιοκιμάζω τη φιλομάθειά σου εφ' όσον προσηλώνεται προς την αληθινή και την τείνουσα στην ωφέλεια παιδεία, όχι όμως στην αγοραία, που τείνει στη διαστροφή των ηθών.]

Μελοποίηση:

Μαρίζα Καϊλή, Γ7 (Λύκειο Αγίου Γεωργίου Λακατάμειας)

Βιολί:

Αναστασία Χατζηγιωνά, Γ7 (Λύκειο Αγίου Γεωργίου Λακατάμειας)

Αρμόνιο:

Μαρίζα Καϊλη, Γ7 (Λύκειο Αγίου Γεωργίου Λακατάμειας)

Τραγούδι:

Αργυρώ Αγκαστινιώτη, Γ7 (Λύκειο Παλιομετόχου Μ. Κουτσόφτα-Α.
Παναγίδα)

Μαρίζα Καϊλη, Γ7 (Λύκειο Αγίου Γεωργίου Λακατάμειας)

Αναστασία Χατζηωνά, Γ7 (Λύκειο Αγίου Γεωργίου Λακατάμειας)

Σωτήρης Χριστοφή, Γ8 (Λύκειο Αγίου Γεωργίου Λακατάμειας)

Φωτογραφίες μέσα στο κείμενο 02417, 02418, 02420